

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПРИКОРДОННИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Серед сучасних міждержавних конфліктів особливе місце посідають прикордонні конфлікти. Дослідження проблеми прикордонних конфліктів зумовлене тим, що вивчення прикордонних конфліктних ситуацій ще не має достатньої теоретичної бази, відсутній комплексний підхід в дослідженні цієї проблематики. Значна увага вченими приділяється таким аспектам досліджуваної проблематики як врегулювання та вирішення прикордонних конфліктів, зокрема, це такі дослідники Дж. Прескотт (Австралія), Дж. Хауз (Великобританія), М. Фуше (Франція), Дж. Блейк (Великобританія), О. Мартінес (США). Більшість дослідників наголошує на тому, що важливу роль у виникненні прикордонних конфліктів відіграють етнічні, релігійні та історичні чинники. Привертає увагу науковців і проблема прикордонної безпеки, яка стала особливо актуальною сьогодні і вимагає додаткового аналізу. Це пов'язано із тим, що з однієї сторони, в епоху глобалізації та зміцнення міжнародної співпраці виникає необхідність в прозорості кордонів, спрощення візового режиму, а з іншої сторони така прозорість створює передумови для незаконної транскордонної діяльності, зокрема, незаконної міграції, контрабанди товарів тощо.

Аналізуючи причини та типологію сучасних прикордонних конфліктів, відомий австралійський учений Дж. Прескотт виділив такі типи прикордонних конфліктів як територіальні, позиційні, функціональні, ресурсні [2]. Політичний кордон є індикатором, який відображає динаміку і демонструє відмінності суспільно-економічного та політичного розвитку регіонів держави. Розвиток прикордонних зон значною мірою залежить від адміністративної політики, яка є наслідком соціально-економічного, демографічного потенціалу та етнокультурної єдності. Інтенсивність суспільно-політичних процесів прикордонних зон залежить від геополітичного розвитку та стратегії прикордонного діалогу. Як зазначає український дослідник політичної лімології А. Долгов, в одному випадку, формується спільне “відкрите” прикордоння суміжних держав, в іншому – ізольоване “прикордоння” в межах однієї держави [1, с. 8].

Від того, яка ситуація складеться у прикордонних регіонах залежить великим чином і рівень міждержавної співпраці. Саме добре налагоджене прикордонне спілкування сприяє покращенню міжнаціонального взаєморозуміння, подоланню бар'єрів та стереотипів, які склались історично, а також пониженню конфліктності у межуючих регіонах.

Практика показує, що прикордонний конфлікт може перерости у широкомасштабний збройний конфлікт у боротьбі за прилеглі території, у протистоянні етнічних, культурних, релігійних цінностей. Аналізуючи проблему прикордонних конфліктів, дослідники часто розглядають локальні конфлікти та територіальні спори. Однак прикордонний конфлікт полягає перш за все в порушенні кордону. Порушення прикордонної безпеки держави є загрозою для безпеки інших держав. Для сучасної України сьогодні особливо актуальними залишається військова загроза і загроза територіальної цілісності, зміна державного кордону внаслідок агресії. Прикордонна безпека також пов'язана з інформаційним, психологічним впливом на систему установок, цінностей та поведінку людей у прикордонній зоні. У сучасному світі все частіше використовуються такі форми експансії як культурна, політична, ідеологічна, екологічна, інформаційна, дипломатична тощо.

Важко вирішити прикордонні суперечки, коли одна і та ж територія географічно тяжіє до однієї держави, а етнічно – до іншої. Прикордонні конфлікти часто виникають на основі феномену „розділеного етносу”, який прагне до об'єднання в одній державі. Важливу роль відіграє і історичний чинник, пов'язаний із концепціями „одвічної” і „вікової приналежності” території іншій державі. Національний склад населення часто не враховується, на перший план висувають колишню історичну приналежність землі, а національне питання передбачається вирішити за допомогою заселення території представниками державоутворювального етносу.

Іноді прикордонні конфлікти переростають в серйозні дипломатичні і навіть військові зіткнення держав. Найчастіше відбуваються прикордонні інциденти, що полягають в дрібних зіткненнях, які регулюються місцевою прикордонною владою. Історія свідчить, що протистояння, свого часу не розв'язані між окремими державами природнім шляхом, або «заморожені» тоталітарним режимом, виявилися ще остаточно неподоланими. Зокрема, мова йде про українсько-російські, українсько-польські,

відносини. До того ж якщо на рівні еліт обох країн та офіційної державної політики спостерігається певне взаєморозуміння, взаємопідтримка та спільність інтересів, то результати соціологічних опитувань показують, що на рівні масової свідомості ще спрацьовує фактор недовіри, а подекуди і конфронтації, що має свої коріння в історично-політичній площині міжнародних взаємин. Цей фактор найчіткіше спостерігається у прикордонній зоні, де компактно проживають представники окремих національних меншин, які часто вступають у безпосередні контакти з етнічною батьківщиною.

Тенденції виникнення і розвитку протиріч і конфліктів на кордоні пов'язані із такими чинниками як: агресія на систему політичних, морально-духовних, культурних, інформаційних, правових та інших установок і норм; військова агресія сусідніх держав; зростанням транскордонної незаконної діяльності, яка створює загрозу системі безпеки держав. У зв'язку із існуванням вказаних загроз, держава повинна розвивати механізми самозахисту, зокрема, суб'єкти державної політики повинні проводити систему військово-політичних і соціально-економічних заходів на прикордонному просторі, реалізувати прикордонну політику, яка повинна захищати національні інтереси держави на його рубежах.

Також необхідно враховувати і той факт, що прикордонна політика не повинна містити елементи силового фактору для досягнення своїх цілей. Вона повинна формуватись на основі дипломатичних, правових, економічних, культурних та інших способів діяльності.

Література

1. Долгов О.В. Національне самовизначення територіально-політичних систем в контексті політичної лінгвістики. Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / О.В. Долгов; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. – Миколаїв, 2005. – 18 с.
2. Колосов В. Теоретическая лингвистика: новые подходы / В. Колосов // Международные процессы. – 2003. – Том 1, № 3 (3) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.intertrends.ru>.

Мателешко Юрій
к. іст. н., доц. кафедри країнознавства
Ужгородський національний університет

ЕКСПАНСІЯ РОСІЇ В ЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА ПОЗИЦІЯ ОФІЦІЙНОГО БУХАРЕСТА

Нещодавні події, пов'язані з приходом до влади в Україні проєвропейських сил та інтервенцією Росії, яка анексувала Крим і дестабілізувала ситуацію у східних областях, порушили баланс безпеки у Чорноморському регіоні та спричинили значний міжнародний резонанс. Серед країн Європейського Союзу на особливу увагу заслуговує позиція офіційного Бухареста в українському конфлікті. Адже, розуміючи, що РФ несе загрозу не тільки Україні, але і всьому Чорноморському регіону, Румунія зайняла чітку і послідовну позицію засудження дій Росії та підтримки української сторони.

Вже у березні 2014 р. на зустрічі з генеральним секретарем НАТО Андерсом Фог Расмуссеном міністр закордонних справ Румунії Т.Корлеціан підтвердив підтримку Бухарестом спільної позиції, прийнятої 2-го березня 2014 Північноатлантичною радою, яка засудила військові дії Росії в українському Криму, підтримала суверенітет і територіальну цілісність України і закликала РФ поважати багатосторонні та двосторонні зобов'язання [9]. Глава румунської дипломатії наголосив на необхідності дотримання Росією Статуту ООН, а також норм і принципів ОБСЄ, підкресливши, що Україна залишається важливим партнером для Північноатлантичного альянсу та Румунії [9].

Під час зустрічі з американськими офіційними особами у квітні 2014 р., Т. Корлеціан пояснив, що не в останню чергу позиція Румунії обумовлена загрозами, які несе Росія в південних областях України (в першу чергу Одещині) та Придністров'ї. Така діяльність порушить баланс безпеки у Чорноморському регіоні на користь РФ. У зв'язку з цим Румунія і виступає за більш потужну воєнну присутність НАТО на східних кордонах Європейського Союзу. [10].

Президент Румунії Траян Бесеску одним з перших серед лідерів європейських держав заявив, що кримський референдум незаконний і Румунія не визнає його результати. Він, зокрема, зазначив, що «вибори, проведені під загрозою військової окупації, не задовольняють правила демократичного процесу, які можуть бути визнані і узаконені міжнародним співтовариством» [7]. Президент Румунії